

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษารูปแบบและแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหินลาด ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี

Pattern of Development and Developing Approach for Community Participation
on Ecotourism at Ban Hin Daad ,Prachinburi Province.

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พีรชัย กุศลชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุขุมารณ์ ชันธุ์ศรี

ภาควิชาเทคนิคเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากเงินงบประมาณแผ่นดิน
ของคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

RCH

ประจำปี 2551

G

156-5

E 26

เลขหมู่..... พ 791 ก

เลขทะเบียน 116869

เลขที่ 16 สี 2554

b. 12/327050
i. ....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้ใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อโครงการวิจัย(ภาษาไทย) การศึกษารูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม
 ร่วมของชุมชนบ้านหินลาด ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
 (ภาษาอังกฤษ) Pattern of Development and Developing Approach for Community
 Participation on Ecotourism at Ban Hin Daad ,Prachinburi Province.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านหินลาด ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านหินลาด ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการทำวิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบุพราหมณ์ ควรมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบุพราหมณ์ต้องมีการเตรียมความพร้อม โดยมีการหาข้อมูลของชุมชนเพิ่มเติมเพื่อเป็นฐานข้อมูล ในการสื่อสารทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว และใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกันในตำบล เนื่องจากมีหลากหลายกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะจัดขึ้น นอกจากการจัดทำข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชัดเจนแล้ว ต้องมีการทำความเข้าใจกับประชาชนที่อยู่ในตำบลให้เข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และคนในชุมชนจะมีส่วนร่วมได้อย่างไร จะเป็นเจ้าบ้านที่ดีได้อย่างไร และจะแบ่งปันผลประโยชน์ให้ทั่วถึงได้อย่างไร และแนวทางการพัฒนาการทำงานร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และทับลาน องค์กรการบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์ สำนักงานเกษตรอำเภอนาดี พัฒนาการจังหวัดปราจีนบุรี องค์กรบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรีต้องสร้างความเข้าใจร่วมกับองค์กรต่างๆเหล่านี้และหาทางประสานความร่วมมือกัน มีการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบุพราหมณ์ขึ้นมาเป็นผู้รับผิดชอบและขับเคลื่อนการทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้

คำสำคัญ : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำนำ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษา การศึกษารูปแบบและแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหินดาต ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านหินดาต และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหินดาต ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการทำวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตนเอง โดยมีส่วนในการระดมความคิด กำหนดรูปแบบและโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการบริหารการท่องเที่ยวในชุมชนเองได้ หรือเมื่อทดลองจัด โปรแกรมการท่องเที่ยวไปแล้วถ้ามีปัญหา ความไม่สะดวกเกิดขึ้นคณะกรรมการชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเวทีระดมความคิดก็สามารถที่จะปรับเปลี่ยน โปรแกรม กำหนดการที่เหมาะสมในภายหลัง หรือปรับเปลี่ยนตามเวลาและสถานการณ์ที่เอื้ออำนวย ซึ่งเป็นการฝึกให้ชุมชนเรียนรู้ที่จะจัดการและสร้างความเจริญในส่วนที่เป็นธุรกิจการท่องเที่ยวของชุมชนตนเองได้ เป็นการสร้างความเข้มแข็งและนำมาซึ่งรายได้สู่ชุมชนต่อไป

ผศ.พีรชัย กุลชัย

ผศ.สุชมาภรณ์ ชันศรีศรี

คณะผู้วิจัย

30 กันยายน 2551

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เรื่องการศึกษารูปแบบและแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหินลาด ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความร่วมมือของชุมชนทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรและผู้ประกอบการกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนบ้านบุพราหมณ์ หลาย ๆ กลุ่ม ที่ประกอบการโฮมสเตย์ในจังหวัดปราจีนบุรี ทุก ๆ ท่าน ที่ให้ความเป็นกันเอง สละเวลาอันมีค่ามาให้ความร่วมมือ พุดคุย จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมทั้งร่วมศึกษาดูงานกับคณะผู้วิจัย รวมทั้งนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทุก ๆ คนที่ร่วมลงพื้นที่ จัดเวทีเสวนา สัมภาษณ์ และร่วมศึกษาดูงาน อาทิเช่น คุณอนุสรณ์ อินทร์โก คุณทิพวรรณ แสงเหลือ คุณปัทมิตา คุณเลิศฤทธิ์ ทรัพย์เฉลิม คุณเกษม เทียงธรรม ฯลฯ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	3
บทที่ 3 วิธีวิจัย	9
บทที่ 4 ผลการวิจัย	10
บทที่ 5 สรุปผล	26
บรรณานุกรม	29
ภาคผนวก	30
ผนวก 1 - บันทึกการประชุม ครั้งที่ 1	30
ผนวก 2 - บันทึกการประชุม ครั้งที่ 2	32
ผนวก 3 - บันทึกการประชุม ครั้งที่ 3	37
ผนวก 4 - กำหนดการศึกษาดูงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ	41

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี	11
ตารางที่ 2 แสดงกลุ่มต่าง ๆ คาดว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลบุพราหมณ์	13
ตารางที่ 3 แสดงอาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลบุพราหมณ์	14
ตารางที่ 4 แสดงปฏิทินกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรมชาวตำบลบุพราหมณ์	15
ตารางที่ 5 แสดงสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาดูงานของกลุ่มที่ 1	16
ตารางที่ 6 แสดงสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาดูงานของกลุ่มที่ 2	17
ตารางที่ 7 แสดงสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาดูงานของกลุ่มที่ 3	18
ตารางที่ 8 แสดงสรุปกิจกรรมที่ตำบลบุพราหมณ์ต้องการนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว	19

บทที่ 1

ความสำคัญ และที่มาของการวิจัย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการดูแลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เข้าใจธรรมชาติ มีการจัดการเพื่อรักษาระบบสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน อีกทั้งชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ เกิดประโยชน์กับท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ต้องการความรู้ ประสบการณ์ใหม่ เรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว การเข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความตระหนักและจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว โดยชุมชนได้สร้างรายได้อย่างยั่งยืน

ชุมชนบ้านหินลาด ตำบลนพพราหมณ์ อำเภอนาดิ จังหวัดปราจีนบุรี เป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานมาเป็นระยะเวลา 50 ปีเป็นหมู่บ้านที่ถูกอพยพมาจากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติทับลานมีพื้นที่หมู่บ้านประมาณ 70 ไร่ ปัจจุบันมีครัวเรือนทั้งหมด 30 ครัวเรือนประชากรทั้งหมด 120 คน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นหลักและทำสวนผลไม้บริเวณบ้าน มีรายได้ไม่พอเพียงต่อการดำรงชีพ แต่เนื่องจากทำเลที่ตั้งมีส่วนที่ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติทับลานที่มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ พืชพรรณและสัตว์ป่าเป็นจำนวนมากประกอบกับเมื่อมีประกาศรวมพื้นที่อุทยานเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ผนวกรวมกันเป็นมรดกโลกทำให้พื้นที่ตั้งของบ้านหินลาดมีความสำคัญเนื่องจากจะมีการทำทางเดินข้ามของสัตว์ป่าเพื่อข้ามถนนสายปัทมรังษี-กบินทร์บุรี ซึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับชุมชนซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางนิเวศได้เป็นอย่างดี ประกอบกับสภาพที่ตั้งของชุมชนสามารถเดินทางเข้าไปยังอุทยานแห่งชาติทับลานและอ่างเก็บน้ำทับลาน สภาพเส้นทางมีความร่มรื่นของพันธุ์ไม้ป่านานาพันธุ์เหมาะที่จะเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าใจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อีกทั้งการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในชุมชนจะเป็นการเพิ่มอาชีพของคนในชุมชนเป็นการลดปัญหาการเข้าป่าล่าสัตว์ ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืนจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีการอนุรักษ์ งานวิจัยนี้จึงมุ่งให้ชาวชุมชนบ้านหินลาดเรียนรู้การดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนและค่อยๆเปลี่ยนแปลงความคิดให้มีแนวทางในการอนุรักษ์และวางแผนทรัพยากรธรรมชาติเพื่อชุมชนจะได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย :

1. เพื่อศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านหินลาด ตำบล

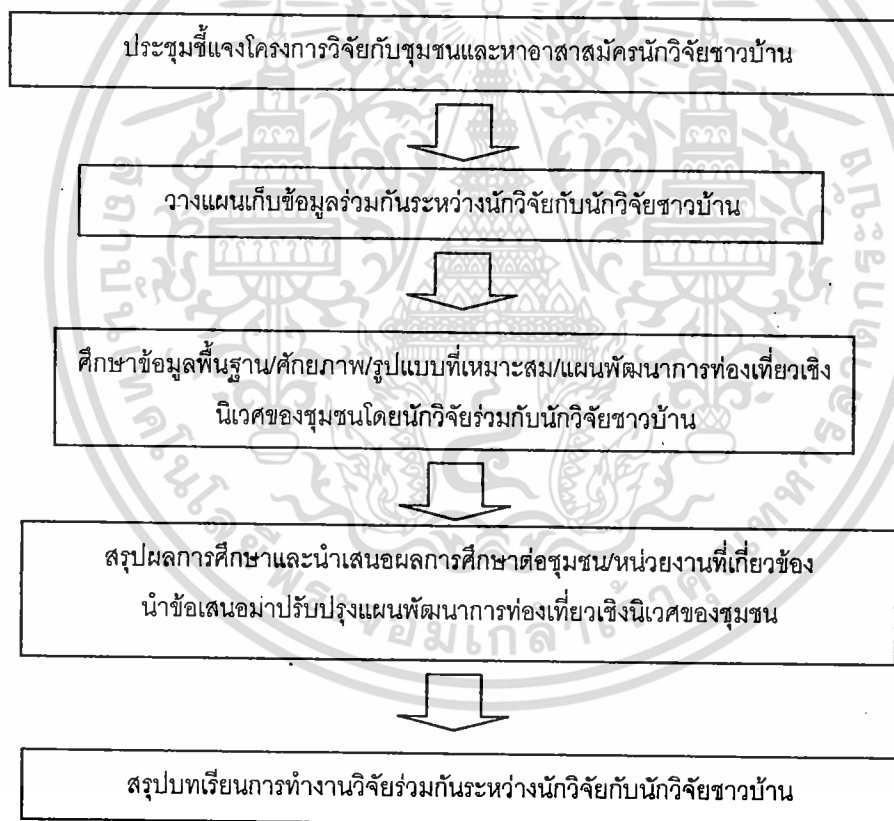
บุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านหินดาด ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

ขอบเขตของโครงการวิจัย :

ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับชุมชน แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน โดยใช้กระบวนการงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ทฤษฎี สมมติฐานและกรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย :

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่มุ่งให้เกิดการดูแลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว จึงมีผู้กำหนดความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ขึ้นมาหลาย พจนานุกรมได้ดังนี้

Elizabeth Boo (1991 : 4-8) อ้างถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) เป็นผู้คลุกคลีกับงานวิจัย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลาติน อเมริกา และเกาะแคริบเบียน ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อันเนื่องมาจากมีรายได้สำหรับดูแลพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนท้องถิ่นและการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

Commonwealth Department of Tourism (1993) อ้างถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ประเทศออสเตรเลีย ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน”

Gardner ,T. and Mc Arthur S. (1994) อ้างถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง “การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มุ่งสนใจให้โอกาสศึกษาเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์ต่อท้องถิ่นพร้อมทั้งรักษาสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่ยั่งยืน”

ภราเดช (2539 : 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น มีขอบเขตซึ่งจำกัดโดย รูปแบบและสถานที่ ตลอดจนในเรื่องกลุ่มนักท่องเที่ยว

จากความหมายข้างต้น บุญเลิศ (2542 : 12) สรุปความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

2. แนวความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (บุญเลิศ , 2542 : 12-15)

ปัจจุบันแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการตระหนักถึงการพัฒนากการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยก่อให้เกิดกระแสสำคัญ 2 ประการขึ้นพร้อมกันคือ กระแสความต้องการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น และ

ขณะเดียวกันเกิดกระแสต้องการเร่งรัดให้มีการเสนอขายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้นด้วย ซึ่งกระแสสำคัญทั้ง 2 ประการนี้ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดการพัฒนาและการตลาดของการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก อันจะช่วยอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมให้ยั่งยืนตลอดไป จึงเป็นสาเหตุสำคัญให้เกิดการจัดประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อม และพัฒนาแบบยั่งยืนขึ้น ณ เมืองเวเนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา เมื่อเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. 1990 (พ.ศ.2533) จากผลของการประชุมครั้งนี้ ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า “เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง ซึ่งหมายความว่าจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคม และสุนทรียภาพพร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศได้ด้วย” จากคำจำกัดความดังกล่าว สามารถนำมาแปลเป็นหลักการเบื้องต้น เพื่อสร้างกรอบนโยบายและแนวทางการปฏิบัติของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ 10 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อน แล้วจึงพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไปภายหลัง เพื่อให้เหมาะสมกับระบบสาธารณูปโภคที่รองรับเป็นสำคัญ
2. มุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โครงการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่จะมียุทธศาสตร์ต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่
3. มุ่งพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้ควรพยายามผลักดันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้น ๆ
4. มุ่งให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอพร้อมแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย
5. มุ่งใช้วัสดุและผลผลิตในท้องถิ่น เพื่อช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่งและเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย
6. มุ่งกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นเพื่อนำรายได้เข้าท้องถิ่นนั้นให้มากที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในระยะยาวของชุมชนในท้องถิ่น
7. มุ่งจ้างงานในท้องถิ่น โดยส่งเสริมรูปแบบของงานที่น่าสนใจ และได้รับผลตอบแทนสูงให้แก่ชุมชนท้องถิ่นนั้น
8. มุ่งพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น อันจะช่วยยกระดับการบริการการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น
9. มุ่งรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้อยู่รอดในระยะยาว เพื่อเป็นแหล่งรองรับการท่องเที่ยวตลอดไป
10. มุ่งทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคระหว่างภาคธุรกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และรัฐบาล

จากกรอบนโยบายและแนวทางปฏิบัติ 10 ประการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าวข้างต้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ พยายามคิดหารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ เพื่อไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นเหตุให้มีการจัดประชุม Earth Summit ขึ้นที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) ในที่ประชุมมุ่งเน้นความสนใจของทั่วโลกสู่ประเด็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จากการประชุมนี้เอง ทำให้เกิดแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเกิดจากกระแสการเรียกร้องหลัก 3 ประการดังต่อไปนี้ คือ

- 1) กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกระแสความต้องการของประชาชนทั่วโลกให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่การอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้
- 2) กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกระแสความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับความรู้ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกสนานเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว
- 3) กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นหลักประกันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ชุมชนท้องถิ่นยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ และเพื่อให้เกิดรายได้ที่เหมาะสม

จากกระแสหลักทั้ง 3 กระแสดังกล่าวนี้ ก่อให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ขึ้นเพื่อทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยมเดิม โดยมีการประยุกต์รูปแบบการท่องเที่ยวที่นำไปสู่กระแสหลักทั้ง 3 ในหลายรูปแบบ แต่รูปแบบฯ ที่กล่าวถึงกันมากที่สุดคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีแนวความคิดพื้นฐานที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ

- 1) การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีจุดมุ่งหมายให้มีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษที่จะ ต้องไม่สร้างผลกระทบต่อด้านลบให้แก่สิ่งแวดล้อมในทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้น เนื่องจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมดั้งเดิมเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศแสวงหาในการเดินทางมาท่องเที่ยว จึงต้องอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติให้ยั่งยืน เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดใจ
- 2) การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว จึงต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่ให้ได้รับผลกระทบทางลบจากการใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว จนเกิดสภาพเสื่อมโทรมหรือถูกกระทบให้ด้อยคุณค่าลง ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจและการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับ

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ เป็นต้น

3) การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์จากการท่องเที่ยว โดยนิยมเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ยากลำบากและท้าทาย และมักไม่สนใจกับความสะดวกสบายมากนัก แต่จะสนใจกับการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งระดับกว้างและระดับลึก เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวมากกว่า

4) การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม โดยชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่รอบๆ แหล่งท่องเที่ยวควรได้รับการพิจารณาเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม อันจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดเล็ก การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการจ้างงานในบริการอื่น ๆ เป็นต้น

3. แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม

3.1 แนวคิดพื้นฐานของการมีส่วนร่วม (Concept of Participation) (ปริศนา,2534:9)

1) ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญพ้องต้องกันกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม

2) ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่มวางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน

3) การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันที่จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดการริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

3.2 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม (เจิมศักดิ์,2525:11)

- 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชุมชน
- 2) การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินกิจกรรม
- 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

3.3 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน (ปริศนา,2534:13)

1) จะช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

- 2) ประชาชนจะรู้สึกผูกพัน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น
- 3) การดำเนินงานจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น
- 4) จะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น
- 5) โครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น และมีการระดมทรัพยากรเพื่อการดำเนินโครงการมากขึ้น

4. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

Bukley (1993) สรุปรว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนย่อยของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งควรที่จะพิจารณาสິงแวดล้อมเข้าไปในทุกๆเรื่องหรือทุกๆขั้นตอนของธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งหมด คือทั้งด้านการตลาด ผลผลิต การจัดการ เงิน และคน การจัดการควรให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมให้น้อยที่สุด ส่วนเงินที่ได้จากการท่องเที่ยวควรมีการนำมาทำนุบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมและผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องได้รับความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมไม่ว่านักท่องเที่ยวหรือคนในท้องถิ่น

Murphy(1985) ได้ให้แนวการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวโดยเน้นในเรื่องของชุมชนมากขึ้น โดยมองชุมชนว่าเป็นระบบนิเวศหนึ่ง โดยกล่าวถึงวิธีการศึกษา 2 วิธีการคือ วิธีการเชิงชุมชน โดยทำอย่างไรที่จะกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนให้มากที่สุด เป็นการจัดการทรัพยากรเพื่อเป็นสมบัติของชุมชนและคนรุ่นต่อไป โดยมีหลักเกณฑ์ในการศึกษาอยู่ 4 ข้อ ได้แก่

1. สิ่งแวดล้อมและการเข้าถึง เนื่องจากการท่องเที่ยวขึ้นเกี่ยวข้องอยู่กับพื้นฐานของแหล่งธรรมชาติและทางที่จะนำลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวหรือผลผลิต
2. ธุรกิจและเศรษฐกิจ เนื่องจากธุรกิจและเศรษฐกิจทำให้การท่องเที่ยวอยู่ได้
3. สังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากว่าการท่องเที่ยวขึ้นเกี่ยวข้องอยู่กับชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องวัฒนธรรมที่ต้องรักษาไว้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวย่อมมีความสำคัญ
4. การจัดการ เป็นสิ่งที่จะต้องบอกว่าจะควรทำอย่างไรในอนาคต

วิธีการเชิงนิเวศวิทยา มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือมีความยืดหยุ่น หมายถึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับและแนวคิดเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนระหว่างองค์ประกอบของสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการหาความเหมาะสมที่สุดของความสัมพันธ์ระหว่างความเจริญรุ่งเรืองกับสภาพของสิ่งแวดล้อม

สมศักดิ์ (2542) ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนา ศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเต่า-นางยวน อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อสภาพสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของเกาะเต่า-นางยวน 2) ศึกษาโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเกาะเต่า-นางยวน 3)ศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเกาะเต่า-นางยวน 4) ศึกษาความเห็นของผู้นำชุมชนและชาวบ้านเกี่ยวกับการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการศึกษาเชิงคุณภาพและปริมาณ ผลการศึกษา พบว่า เกษะเต่า-นางยวน มีศักยภาพสูงสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเล และนักท่องเที่ยวพึงพอใจอยู่ในระดับกลาง ประกอบกับเกษะเต่า-นางยวนมีชุมชนอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ในส่วนการให้ความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในระดับต่ำ การนารายได้จากการท่องเที่ยวอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมยังไม่เป็นรูปธรรม และยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกษะเต่า-นางยวน รวมทั้งยังขาดการวางแผนและการจัดการที่ชัดเจน เพื่อรักษาสภาพแวดล้อม และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงความอุดมสมบูรณ์ตลอดไป

อุไรพรรณ (2544) ทำการศึกษา ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ การศึกษารั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ โดยการศึกษาได้ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเทคนิคเดลฟี เพื่อรวบรวมข้อมูลแบบสามระโนประชากรจากครัวเรือนทั้งสิ้น 143 ครัวเรือนและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยสมการถ่วงน้ำหนัก ผลการศึกษาพบว่า มีปัจจัยบ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ 4 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยว และปัจจัยด้านองค์กรชุมชน นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ชุมชนบ้านทุ่งสูงมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่และปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวและระดับศักยภาพต่ำสุดในปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยว

จิราภรณ์ (2545) ศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมของชุมชนด้านการลงทุนและบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งสูง และประเมินความเป็นไปได้ทางการเงินของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งสูง ข้อเสนอแนะจากการวิจัยมีดังนี้ การกำหนดราคาค่าบริการนำเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติควรมีราคาสูงกว่าค่าบริการนำเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ถ้าไรที่องค์กรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับควรนำไปใช้ในการดำเนินงานด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรฝึกอบรมภาษาอังกฤษและทักษะการให้บริการการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชน และชุมชนควรดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นให้เกิดการเรียนรู้และนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. ประชุมชี้แจงโครงการกับชุมชนและคณาจารย์ชาวบ้าน
2. ประชุมวางแผนการทำงานและเก็บข้อมูลร่วมกันระหว่างนักวิจัยและนักวิจัยชาวบ้าน
3. จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูล
4. ศึกษาดูงาน
5. สรุปผลการศึกษาร่วมกันระหว่างนักวิจัยและนักวิจัยชาวบ้าน
6. จัดเวทีสรุปบทเรียนร่วมกันระหว่างนักวิจัยกับนักวิจัยชาวบ้าน
7. มีการบันทึกข้อมูลต่างๆที่ได้จากการดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาจัดระบบ แยกแยะ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล
8. รวบรวม เรียบเรียง เอกสารงานวิจัยโดยใช้วิธีเชิงพรรณนา

- 2) เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
- 3) เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรรวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น
- 4) เพื่อสร้างชื่อเสียงให้หมู่บ้าน / ตำบล ให้เป็นที่รู้จักรวมทั้งเสนอขอจัด

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

จากการรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญต่างๆของตำบลนุพราหมณ์มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจได้แก่ อ่างเก็บน้ำทับลาน น้ำตกเหวนกกก น้ำตกบ่อทอง ถ้ำค้างคาว เป็นต้น ส่วนผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่ได้รับ OTOP ได้แก่ผลิตภัณฑ์จากใบลาน ศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นต้น และได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมอภิปรายจุดเด่นของสถานที่ที่คิดว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลนุพราหมณ์ที่อยากนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวและจัดลำดับ โดยวิธีให้คะแนนผลของการอภิปรายและจัดลำดับความสำคัญให้คะแนนมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของตำบลนุพราหมณ์ อำเภอชาติ จังหวัดปราจีนบุรี

แหล่งท่องเที่ยว	จุดเด่น	คะแนน
โฮมสเตย์	ที่พักบริการนักท่องเที่ยว, ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	12
OTOP ศูนย์บริการข้อมูลตำบล	ผลิตภัณฑ์จากใบลาน, ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	11
อ่างเก็บน้ำทับลาน	หน้าฝนมีหิ่งห้อย ลานสไลด์เดอร์ มีไอหมอก (ไอโขนระดับ 7)	7
ศูนย์สมุนไพร	ศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรเบื้องต้นบริการ (นวด อบ รักษา) เส้นทางเดินป่าดูสมุนไพรกว่า 300 ชนิด ระยะทางไป-กลับ 2 กม.	7
ป่าลาน	ให้ความรู้เรื่อง “ต้นลาน” วงจรชีวิตและการใช้ประโยชน์	7
น้ำตกบ่อทอง	มีความสูงแต่ทางเข้าออกสะดวก มีป่าไผ่ มีปูภูเขา (ปูหินหรือปูฟาน) มีความเป็นธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์	6
น้ำตกเหวนกกก	มีความสูง มีหลายชั้น มีลานหิน มีปูภูเขา (ปูหินหรือปูฟาน) มีสมุนไพรหายาก มีความเป็นธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ นักท่องเที่ยวต้องเดินเท้าเข้าไป	4
ถ้ำค้างคาว	ถ้ำขนาดใหญ่ ปากถ้ำมีลักษณะคล้ายประตูประอบุโบสถ ปากถ้ำ มีน้ำตกหินปูน, สมุนไพรหายาก (ป่าช้าแม่เมด) เส้นทางมีโป่ง ช้าง ขอนยางใหญ่ พูใหญ่	3
คลองลำพญาธาร	มีสัตว์น้ำ เส้นทางเดินทัพทางเรือของพระเจ้าตากสินมหาราช (ประวัติศาสตร์)	2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยว	จุดเด่น	คะแนน
เส้นทางศึกษารวมชาติ (ฝั่งเขาใหญ่)“จักรยานเสือภูเขา”	ศึกษารวมชาติ	2
ต้นยางใหญ่	ฝายตลบน้ำพุพราหมณ์ใน วิถีดั้งเดิม การทำน้ำมันยาง งาม หอย หาปลา	-
น้ำตกหมาหอน/แหงน	มีความสูงมาก ด้านบนเป็นลานหินกว้างและเป็นจุดชมวิว	-
เส้นทางศึกษารวมชาติ (ฝั่งทับลาน) “รถอีแต๋น”	ศึกษารวมชาติ	-

วันที่ 10 มิถุนายน 2551 ได้มีการจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดของชาวตำบลพราหมณ์
เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ณ.ที่ตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านทับลาน ต.พราหมณ์ อ.นาดี
จ.ปราจีนบุรี โดยมีหัวข้อการพูดคุยดังนี้

1. การรวมกลุ่มในตำบลพราหมณ์
2. อาหารพื้นบ้านในตำบลพราหมณ์
3. ภูมิกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมชาวตำบลพราหมณ์
4. การดูงานนอกสถานที่

จากเวทีแลกเปลี่ยนสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

กลุ่มในตำบลพราหมณ์

ตำบลพราหมณ์ มีกลุ่มที่ก่อตั้งและดำเนินการอยู่ 9 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มโฮมสเตย์
- 2) กลุ่ม OTOP (แม่บ้านทับลาน)
- 3) กลุ่ม จักสาน หมู่ 7
- 4) ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้าน
- 5) กลุ่ม สวัสดิการชุมชน
- 6) กลุ่ม เด็กและเยาวชน
- 7) กลุ่ม จักสานไม้ไผ่
- 8) กลุ่ม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 9) กลุ่ม เทียนหอม

มีการอภิปรายประเมินความพร้อมของกลุ่มต่างๆของตำบลพราหมณ์ที่จะรองรับการท่องเที่ยว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กลุ่มต่าง ๆ คาดว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลนุพราหมณ์

กลุ่ม	ก่อตั้ง	สมาชิก	กิจกรรม	ประเมินความพร้อม (10)
โฮมสเตย์	24 /10 /2549	7 หลัง	- ท่องเที่ยวชุมชนของ จ.ปราจีนบุรี - เรียนรู้ “เศรษฐกิจพอเพียง” - เรียนรู้ “ไม้ดอกไม้ประดับ” - เพาะเห็ด เลี้ยงปลา (อาชีพเสริม)	8 คะแนน - ขาดการประชาสัมพันธ์ - การบริหารจัดการ
OTOP (แม่บ้าน ตำบล)	14 /09 /2525	150 คน	- ถ่ายทอดงานจักสานโบราณ - จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากโบราณ	8 คะแนน - ชาวชนเข้าร่วมน้อย (มีคู่แข่งน้อย) - ขาดห้องน้ำไว้บริการ
เด็กและ เยาวชน	00 /00 /0000	20 คน	- ไร่เชิงโบราณ - จัดดอกไม้ จัดผ้าทอ/โตะ - กิจกรรมช่วยเหลือสังคม	8 คะแนน - ขาดการสนับสนุน - ขาดผู้สอน
จักสาน หมู่ 7	00 /03 /2546	20 คน	- ท่อเลื้อยจากต้นกก - ผลิตภัณฑ์จากโบราณ	7 คะแนน - วัสดุดิบหายาก - กิจกรรมไม่ต่อเนื่อง
ทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดลอม	00/ 06 /2548	10 คน	- บริการท่องเที่ยวธรรมชาติ กางเต็นท์, เดินป่า - ให้ความรู้ป่าไม้ ต้นลาน ฯลฯ - อบรมเยาวชน - อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้	6 คะแนน - ยังไม่เกิดกลุ่มในชุมชน
ศูนย์เรียนรู้ ภูมิปัญญา แพทย์พื้นบ้าน	18 /06 /2547	25 คน	- เรียนรู้ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน - รักษาโรคแผนไทย - เส้นทางศึกษาสมุนไพร - เชื่อมโยงกลุ่มแพทย์พื้นบ้าน	6 คะแนน - ขาดอุปกรณ์(เครื่องอบสมุนไพร) - ขาดบุคลากร - การสนับสนุนงบประมาณ
จักสานไม้ไผ่	00 /00 /2535	20 คน	- ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่และหวาย - ให้ความรู้การจักสาน - วิทยากรนอกพื้นที่	5 คะแนน - คนสนใจมีน้อย - ขาดการประชาสัมพันธ์
สวัสดิการชุมชน	00 /06 /2549	590 คน (ปี 50)	- ออมวันละ 1 บาท (เกิด แก่ เจ็บ ตาย) - ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คนพิการ - สนับสนุนทุนการศึกษา	4 คะแนน - ชาวบ้านขาดความเข้าใจ - ความมั่นใจ,ความไว้วางใจ - คณะกรรมการมีน้อย
กลุ่มเทียนหอม	00/ 00/2549	10 คน	- ทำเทียนหอม	4 คะแนน - ขาดความพร้อมหลายด้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาหารพื้นบ้านชาวตำบลบุพราหมณ์

อาหารเป็นส่วนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงมีการรวบรวมอาหารที่ท้องถิ่นนิยมรับประทาน โดยใช้ส่วนประกอบที่ได้มาจากพันธุ์พืชในท้องถิ่นรวมถึง ฤดูกาลที่ควรนำมาบริโภค และประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบุพราหมณ์ต่อไปรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 อาหารพื้นบ้านของชุมชนตำบลบุพราหมณ์

ชื่ออาหาร	ส่วนประกอบ	แหล่งที่มา	ช่วงเก็บ	ประโยชน์
แกงเปรอะยอดลาน	- ยอดลาน - ใบหญ้านาง - ผักกูด - หน่อไม้	ในท้องถิ่น	ตลอดปี ตลอดปี ตลอดปี ตลอดปี	ต้านมะเร็ง เคลือบกระเพาะ/ลำไส้ ละลายสารพิษเคลือบกระเพาะ ยาระบาย
แกงป่าขี้เหล็ก	- ขี้เหล็ก - หอยขม - ใบหญ้านาง	ในท้องถิ่น	ตลอดปี ตลอดปี ตลอดปี	ยาระบาย, หลับสบาย เปลือกหอยทำปูนเคี้ยวหมาก เคลือบกระเพาะ/ลำไส้
ปลาเผา	- ปลา	อ่างเก็บน้ำ	ตลอดปี	บำรุงสมอง
แกงเห็ดโคน	- เห็ดโคน	ภูเขา	ต้นฝน มิ.ย. ปลายฝน พ.ย.	
แกงเลียงเห็ดฟาง	- เห็ดลาน	ต้นลานที่ตายแล้ว	ต้นฝน มิ.ย.	
แกงส้มดอกดาหลา น้ำดาหลา	- ดอกดาหลา	ในสวน	ตลอดปี	ยาระบาย, บำรุงเลือด
ลูกลานเชื่อม	- ลูกลาน	ในท้องถิ่น	มิ.ย.	
แกงเปรอะ	- ยอดหาว - ข้าวหอมเตี้ย - ผักต้ว	ในท้องถิ่น ในท้องถิ่น ในท้องถิ่น	ตลอดปี มิ.ย. - พ.ย. ตลอดปี	เจริญอาหาร แคลเซียมสูง
ผักกูด (ผัด ยำ ต้ม แกง)	- ผักกูด			
ผัดหนาม (ผัด แกง)	- ผักหนาม	ริมคลองทั่วไป	ตลอดปี	
แกงส้มดอกโสน ขนมดอกโสน	- ดอกโสน	ในท้องถิ่น	ก.ค. - ก.ย.	
แกงบัวควม้นจาว	- มันจาว	ในท้องถิ่น	พ.ย. - ธ.ค.	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปฏิทินกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมชาวตำบลบุพราหมณ์

กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของในการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญของตำบลบุพราหมณ์จึงได้มีการรวบรวมไว้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปฏิทินกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมชาวตำบลบุพราหมณ์

เดือน	ประเพณี / วัฒนธรรม	วัฒนธรรมที่ต้องพลิกฟื้น
มกราคม	- ทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ - กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ	
กุมภาพันธ์	- เวียนเทียนวันมาฆบูชา - จดทะเบียนสมรสกลางฤดู (วันวาเลนไทน์)	
มีนาคม	-	
เมษายน	- ผ้าป่าประจำปี วันสงกรานต์ - ขนทรายเข้าวัด ก่อเจดีย์ทราย (1 วัน) - ฉลองพระทราย	- งานประจำปีวัดทับลาน - ทำบุญกลางบ้าน
พฤษภาคม	- เวียนเทียนวันวิสาขบูชา / พิธีไหว้ครู	
มิถุนายน	- คีนลานสู่ป่า / ปล่อยปลาอ่าง	
กรกฎาคม	- ทำบุญวันเข้าพรรษา / ทอดผ้าป่า / ถือบิณฑุโบสถ	
สิงหาคม	- กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ/ทำบุญตักบาตร	
กันยายน		- กวนกระยาสารท (วันสารทไทย)
ตุลาคม	- ปาฐกถาสอกรพรรษา / ตักบาตรเทโว/ ถวายสามัคคี	
พฤศจิกายน	“ พลิกฟื้นวิถีชีวิตชุมชนคนบุพราหมณ์ ” ณ ไร่ศรีล้อม/สู่ขวัญข้าว/ขอขมาข้าว/เกี่ยวข้าว//ฝัดข้าว - ลอยกระทง ไหว้ครู/ครอบครู(กลุ่มเยาวชนอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น)	
ธันวาคม	- กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ/ ทำบุญตักบาตร	

หลังจากที่ได้มีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ทางคณะวิจัยจึงจัดให้มีการศึกษาดูงานขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้กับกลุ่มที่สนใจจัดการท่องเที่ยวในตำบลบุพราหมณ์โดยกำหนดให้มีการศึกษาดูงานระหว่างวันที่ 7-10 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ที่หมู่บ้านโฮมสเตย์ชะจอม อำเภอโขงเจียม และการจัดการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนวังอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาดูงานของสรุปการศึกษาดูงานของกลุ่มชุมชนค.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี และคณะอาจารย์และนักศึกษาศาสนาบันเทศโน โฉมยพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ทั้งสิ้น 43 คน และมีการสรุปสิ่งที่ได้จากการดูงานในวันที่ 10 กรกฎาคม 2551 โดยแบ่งคณะผู้ศึกษาดูงานออกเป็น 3 กลุ่มเพื่อประชุมสรุปบทเรียนและระดมความคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยการเปรียบเทียบชุมชนระหว่างชุมชนที่ศึกษาดูงานและชุมชนตำบลบุพราหมณ์ สรุปสาระสำคัญได้ดังตารางที่ 5-7

ตารางที่ 5 สรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาดูงานของกลุ่มที่ 1

ชะจอม	วังอ้อ	บุพราหมณ์
<p>กิจกรรมที่พบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มอาชีพมีความเข้มแข็ง - ชาวบ้านมีส่วนร่วม - อนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม - รักษาประเพณีพื้นบ้าน - มีการบริหารจัดการชุมชนดี - เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้อื่น - การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม - คน 3 วัยเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน - มีวิถีความเป็นอยู่พอเพียง - ผู้คนมีความรักท้องถิ่นตนเอง - อาหารพื้นบ้านมีเอกลักษณ์ - ดูแลแขกเสมือนญาติ - พื้นที่บริเวณชุมชนสะอาด 	<p>กิจกรรมที่พบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการประสานงานกับหน่วยงานได้ดี - ภาคที่เกี่ยวข้องมีความร่วมมือ - มีการจัดการป่าชุมชนอย่างเป็นระบบ - ศูนย์เรียนรู้มีความชัดเจน - ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการทำงาน - มีระบบการสื่อสารที่ดี - ใช้ระบบ บวร เข้ามาบริหารจัดการ (บ้าน/วัด/โรงเรียน) - มีการบริหารจัดการคนที่ดี - คณะกรรมการเข้มแข็ง - มีการบริหารเงินทุนอย่างเป็นระบบ - การจัดการขยะมีประสิทธิภาพ (ป่อบูญ) 	<p>กิจกรรมที่มี</p> <ul style="list-style-type: none"> - แหล่งทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ - กลุ่มอาชีพเข้มแข็ง - มีการสืบทอดภูมิปัญญา - มีโฮมสเตย์รองรับนักท่องเที่ยว - มีคนที่ยอยากจะทำงาน - มีกลุ่มพลังงานทดแทน - มีการสื่อสารที่ดี - การคมนาคมสะดวก - มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ - มีภาคีทั้งในและนอกพื้นที่ - มีศูนย์เรียนรู้และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ระดับ 4 ดาว - มีกลุ่มเยาวชนการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน - อาหารพื้นบ้านมีเอกลักษณ์ - มีสมุนไพร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 6 สรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษาฐานของกลุ่มที่ 2

ชะชอม	วังอ้อ	บุพราหมณ์
<p>กิจกรรมที่พบ</p> <ul style="list-style-type: none"> -การต้อนรับเป็นกันเอง /ชิม น้ำสมุนไพร (จุดเด่นของชุมชน) -ความสามัคคีของชุมชนของคนทุกวัย -ประวัติชุมชนโดยแกนนำ (บริหารจัดการ) -การรับลูกเข้าบ้าน -ความประทับใจ/ความอบอุ่น -ความสะอาด (ความร่วมมือของชุมชน)/อาหารพื้นบ้าน -ความสะอาด/ถูกหลักอนามัย (ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น) ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน -กลอนรำ -รามโนราห์ (ตำนานท้องถิ่น) (สร้างให้เชื่อมกับการท่องเที่ยว) -การละเล่นพื้นบ้าน -รำกลองยาว -แข่งกะติบ (ประยุกต์) -ตัดบัตรร่วมกับเจ้าของบ้าน(ประเพณี) -อาหารร่วมสมัยข้าวจี๋ + กาแฟ -เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ -ไหว้พระ 3 สมัย/ชมเสาเล็ยงคู่ -ถ้าป่าภูหารีย์/ชมสะพานสามัคคี(วัดภูอานนท์) (ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น) -รับของฝากจากแม่ ทานข้าวพาเว็น (วัฒนธรรม + ประเพณี) -บายศรีสู่ขวัญ 	<p>กิจกรรมที่พบ</p> <ul style="list-style-type: none"> -กระบวนการเรียนรู้ การจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ -มีหน่วยงานภาครัฐ (สกว.) -เชื่อมโยงกลุ่มอนุรักษ์ -เชื่อมกลุ่มในชุมชน/ภาคี -สำรวจป่าสร้างเส้นทาง -สร้างรายได้จากชุมชน -ความรัก และห่วงแหนป่า -ค้นหาของดีในชุมชน -บรรยายก่อนลงพื้นที่จริง -ลงพื้นที่ป่าชุมชน -การจัดรวบรวมข้อมูลเป็นฐานเรียนรู้ -มีทีมวิทยากรให้ความรู้ตลอดเส้นทาง -วิทยากรเป็นกันเอง -มีป้ายบรรยายตลอดเส้นทาง อาชีพ (เศรษฐกิจพอเพียง) -แปลงสาธิต -ศูนย์เรียนรู้วิทยุชุมชน (สื่อท้องถิ่น) -ศูนย์เรียนรู้คุณธรรม (พัฒนาด้านจิตใจ) 	<p>กิจกรรมที่มี</p> <ul style="list-style-type: none"> -ทำวิจัยชุมชน -ทำความเข้าใจกับคนในชุมชน -ค้นหาแกนนำจากกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน -ค้นหาของดีในชุมชน -หาผู้รับผิดชอบฐานข้อมูลแต่ละกลุ่มที่มีอยู่ -ทำฐานข้อมูล -วางแผนการท่องเที่ยวชุมชน ค.บุพราหมณ์ -ค้นหาเส้นทางท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม -สร้างกิจกรรม

ตารางที่ 7 สรุปสาระสำคัญที่ได้จากการศึกษางานของกลุ่มที่ 3

ชะชอม	วังอ้อ	บุพราหมณ์
<p>กิจกรรมที่พบ</p> <ul style="list-style-type: none"> -การต้อนรับ -บริการน้ำดื่ม น้ำเปล่า -น้ำสมุนไพร -การบรรยายประวัติความเป็นมาของการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ -การรับลูกเข้าบ้าน(ทำกิจกรรมส่วนตัว) -ทานอาหารเย็นที่เป็นอาหารพื้นบ้าน -ชมการแสดงของหมู่บ้าน รำ โนราห์/รำกะลา รำกลองยาว/หมอลำ -เข้าร่วมกันทั้งชาวบ้านชะชอมและบ้านทับลาน -ตักบาตรพระสงฆ์ตอนเช้า -ทานอาหารเช้า(ข้าวต้ม, ข้าวจี) -เดินป่าดู/เสาเจดีย์/ชมถ้ำป่าภูหินยต์ควานนท์ -ขายของที่ระลึก -พิธีบายศรีสู่ขวัญ ผูกข้อมือ <p>ความประทับใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> -ความเป็นกันเอง การพูด การแสดงออก -ความร่วมมือของคน 3 วัย -วิถีชีวิตเรียบง่าย -อาหารพื้นบ้าน, ความอร่อย -ความจริงใจที่มีต่อกัน -รูปแบบที่อยู่อาศัยของชุมชน -รูปแบบการอำลา 	<p>กิจกรรมที่พบ</p> <ul style="list-style-type: none"> -การต้อนรับ -แนะนำตัวสมาชิกของชุมชน -การแนะนำตัวบุคคลของตำบล -บรรยายประวัติข้อมูลรายละเอียดต่างๆ -กิจกรรมเดินป่า (ตามฐานต่างๆ) -เดินดูที่พักโฮมสเตย์และการประกอบอาชีพของคนในชุมชน การปลูกกล้วย/การเลี้ยงปลา/การเลี้ยงกบ <p>ความประทับใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> -ตัวพิธีกรบรรยาย -การร่วมมือกันอนุรักษ์ป่าของคนในชุมชน -กฎระเบียบการรักษาป่าของชุมชน -ความหลากหลายทางอาชีพของคนในชุมชน -ความอุดมสมบูรณ์ของป่า -ศูนย์คุณธรรม 	<p>กิจกรรมที่มี</p> <ul style="list-style-type: none"> -มีการต้อนรับ -มีบริการน้ำสมุนไพร -มีอาหารพื้นบ้าน -มีการแสดงของเยาวชน -มีสถานที่เที่ยวแต่ยังไม่ชัดเจน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลังจากที่มีการสรุปบทเรียนที่ได้จากการศึกษาดูงานกลุ่มต่างๆ ทั้ง 3 กลุ่มร่วมกันคิดถึงกิจกรรม และโปรแกรมการท่องเที่ยวของตำบลบุพราหมณ์ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 สรุปกิจกรรมที่ตำบลบุพราหมณ์ต้องการนำเสนอต่อนักท่องเที่ยว

ด้าน	อะไร	กิจกรรม	กลุ่ม / สถานที่
ความรู้/เรียนรู้	-วงจรชีวิตอันน้อยนิดของต้นลาน	ฟังบรรยาย เดินชมป่าลาน	ที่ทำการอุทยานแห่งชาติทับลาน(คุณประมวล มาหาร)
	-เรียนรู้ประโยชน์จากต้นลาน	ฟังบรรยาย /สาริตและลงมือทำ	กลุ่มจักสานใบลาน (คุณมณฑา ราชดีผิว) (คุณปวีณา ขอมีกกลาง)
	ศูนย์การเรียนรู้การดำรงชีวิตโดยหลักเศรษฐกิจพอเพียง	แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ	กลุ่ม โฮมสเตย์ม.1ต.บุพราหมณ์ (คุณบุญจันทร์ ดากลาง)
	ศูนย์เรียนรู้พืชพลังงานทดแทนและเศรษฐกิจพอเพียง	ฟังบรรยาย/ปฏิบัติจริง โดยสกัดน้ำมันจากเมล็ดสด สบู่ด้ามาใส่เครื่องยন্ত্রลด อีแต่นำชมเศรษฐกิจพอเพียง	ไรศรีล้อม ม.8 ต.บุพราหมณ์ (คุณปัญญา ระโหฐาน)
	ศูนย์แพทย์แผนไทย	นวดแผนไทย/ศึกษาพืชสมุนไพร/เดินป่าภูเขา มังกรเขียว	สถานีนอนามัย (คุณชัยกุล ฤทธิมังกร) กลุ่มแพทย์แผนไทย (คุณอ่อนศรี สุนพงษ์)
ความเพลิดเพลิน	ชมอ่างน้อยคอยรัก (อ่างเก็บน้ำทับลาน)	ถ่ายภาพ , ชมวิว	กลุ่มโฮมสเตย์ (คุณบุญจันทร์ ดากลาง)
	น้ำตกบ่อทอง	เล่นน้ำ , ชมความงดงามของธรรมชาติ	ม.7 ต.บุพราหมณ์ (เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ)
	ชมหิ่งห้อยในคืนเดือนมืด(19.00น.เป็นต้นไป)	มีคนนำชม	ม.7-ต.บุพราหมณ์ (เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ)
	ล่องเรือยางในอ่างเก็บน้ำ	นั่ง 8 คนใช้เวลา 1.30 ชม. ชมธรรมชาติ(ไอโซนระดับ 7 ของโลก)	ม.7 ต.บุพราหมณ์ (เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ด้าน	อะไร	กิจกรรม	กลุ่ม / สถานที่
ความ ผลิตผลิต	ชมกระทิง	นั่งห้าง	ม.10 ต.บุพราหมณ์ (คุณปนัดดา หอมริน)
	การแสดงศิลปวัฒนธรรมจากเยาวชน	แข่งโบราณ/ระบำทวารวดี /บุษบาเสียงเทียน	เยาวชน ม.1 ต.บุพราหมณ์ (คุณเอกรินทร์ ทองมา)
	จุดชมวิวหลังศาลโทน	เดินชมวิว , ถ่ายภาพ	ม.4 ต.บุพราหมณ์ (คุณปลัดเดชา วรรณมร)
	ศึกษาวิถีวัฒนธรรมของชุมชนคนทับลาน	นั่งรถอีแต่น , เดินชม	ม.1 ต.บุพราหมณ์ (คุณปลัดเดชา วรรณมร)
	ป่าชุมชน	เดินชมธรรมชาติ , ชมนก นานาชนิด , ชมสัตว์	ม.8 ต.บุพราหมณ์ (คุณบุญสม ประถมพรมาช)
	น้ำตกเหวนกกก	เดินป่า+พักผ่อน 2 วัน 1 คืน	
	ทุ่งดูร์ดไฟ	เดินป่า+ พักแรม 3 วัน 2 คืน	ม.1ต.บุพราหมณ์ (เจ้าหน้าที่อุทยานและ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น)
	ชมดอกคูน	เดินป่าพักผ่อน 3 วัน 2 คืน *ปลายฝนต้นหนาว (พ.ย.-ม.ค.)	
	เหวนหาหอน	เดินป่า (ไป-กลับภายใน1วัน)	ม.10 ต.บุพราหมณ์ (คุณปนัดดา หอมริน)
	ถ้ำค้างคาว	เดินป่า (ไป-กลับ 2 วัน 1 คืน) -โปรงช้าง -ขออนยางใหญ่ -พุไทร (มีน้ำขับ)	ม.3 ต.บุพราหมณ์ (คุณปลัดเดชา วรรณมร)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ด้าน	อะไร	กิจกรรม	กลุ่ม / สถานที่
ความ ประทับใจ	ของที่ระลึก	ผลิตภัณฑ์โบราณ	กลุ่มจักสานโบราณ ม.1 (คุณมณฑา ราชดีพิว)
	การต้อนรับแบบเป็น กันเอง	น้ำดื่มสมุนไพร	กลุ่มโฮมสเตย์ (คุณบุญจันทร์ ดากลาง)
	การให้บริการที่พัก	พักผ่อน	กลุ่มโฮมสเตย์ (คุณบุญจันทร์ ดากลาง)
	การต้อนรับก้าวแรก	คล้องพวงมาลัย	กลุ่มโฮมสเตย์ (คุณบุญจันทร์ ดากลาง)
	ความปลอดภัย	บรรยายหน้าที่ ด้านความปลอดภัย	อปพร.
	สร้างความคุ้นเคย	พูดคุยตอบคำถาม นักท่องเที่ยวอย่างเป็น กันเอง	กลุ่มโฮมสเตย์ เจ้าของบ้าน

ร่างกำหนดการของการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวตำบลบุพราหมณ์

เนื่องจากตำบลบุพราหมณ์มีทรัพยากรในการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งในส่วนของทางธรรมชาติและสถานที่ทางศาสนา รวมทั้งสถานที่ที่ให้ความรู้ในเรื่องกิจกรรมต่างๆ เช่น บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์หัตถกรรมจักสานโบราณ ฯลฯ ซึ่งทรัพยากรในการท่องเที่ยวมีทั้งที่อยู่ในสถานที่พร้อมรับนักท่องเที่ยวและที่ยังต้องปรับปรุง ในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในครั้งนี้จึงเป็นเพียงการวางโปรแกรมคร่าวๆ ไม่ได้คำนึงถึงความพร้อมของสถานที่แต่อย่างใด และโปรแกรมการท่องเที่ยวจะถูกจัดขึ้นตามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มา เช่น เวลาในการมาและเวลาในการกลับ ลักษณะของสถานที่ที่ต้องการ เช่น เที่ยวในลักษณะบันเทิง เที่ยวในลักษณะวิชาการ ดังนั้นโปรแกรมที่จัดขึ้นในครั้งนี้จึงยังต้องมีการปรับปรุงและแก้ไขในบางส่วน เช่นในเรื่องของสถานที่ และ การจัดตารางเวลา

การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว

1) จัดโปรแกรม 1 วัน (เช้า-เย็นกลับ)

10.00 น.	อาหารว่าง (รับรองด้วยน้ำสมุนไพร)
10.00 - 12.00 น.	ศึกษาวงจรชีวิตของต้นลาน
12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารเที่ยง ณ ทับลานโฮมสเตย์
13.00 - 14.00 น.	เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ณ ทับลานโฮมสเตย์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

14.00 – 14.15 น.	อาหารว่าง (แบบไทย) (ขนมเขี้ยว)
14.15 – 16.00 น.	ชมการสาธิตกลุ่มอาชีพ - กลุ่มโบราณ - กลุ่มเทียนหอม - จักสานไม้ไผ่ - สวัสดิการชุมชน
16.00 น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ (ชุมชนตำบลร่วมโบกมืออำลา)

2) จัดโปรแกรม 2 วัน 1 คืน(การท่องเที่ยวแบบเรียนรู้)

วันที่ 1	10.00 – 10.30 น.	อาหารว่าง (น้ำสมุนไพร)
	10.30 – 12.00 น.	ศึกษาชีวิตอันน้อยนิดของต้นลาน
	12.00 – 13.00 น.	ร่วมรับประทานอาหารกลางวัน
	13.00 – 14.30 น.	เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
	14.30 – 14.45 น.	อาหารว่าง
	14.45 – 16.45 น.	เที่ยวชมธรรมชาติภูมิ่งกรเขี้ยว
	16.45 – 18.00 น.	นวดแผนไทย (ศูนย์เรียนรู้)
	18.00 – 19.00 น.	ร่วมรับประทานอาหารเย็น
	19.00 – 21.00 น.	กิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม
	21.00 เป็นต้นไป	เข้าพัก ณ ทับลานโฮมสเตย์
วันที่ 2	7.00 – 8.00 น.	ร่วมรับประทานอาหารเช้า
	8.00 – 11.00 น.	- ชมวิถีชุมชนคนตำบลหรือศูนย์เรียนรู้พืชพลังงานทดแทน
	11.00 – 12.00 น.	ร่วมรับประทานอาหารกลางวัน
	12.00 – 14.00 น.	จุดชมวิวด้านทิศเหนือ
	14.00 เป็นต้นไป	เดินทางชมผลิตภัณฑ์จากโบราณ ณ ศูนย์ OTOP เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ(ชุมชนตำบลร่วมโบกมืออำลา)

3) จัดโปรแกรม 2 วัน 1 คืน(การท่องเที่ยวตามธรรมชาติ)

วันที่ 1	10.00 น.	อาหารว่าง (น้ำสมุนไพร)
	10.30 – 11.00 น.	ชี้แจงเส้นทางและการปฏิบัติตัวในการศึกษาธรรมชาติ
	11.00 – 12.00 น.	ร่วมรับประทานอาหารกลางวัน
	12.00 น.	ออกเดินทาง . - น้ำตกเหวนถก/ ถ้ำค้างคาวหรือ - หอหมากหอม
ช่วงเย็น		พักผ่อนกลางป่า + อาหารเย็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วันที่ 2	เช้า	- ชมธรรมชาติยามเช้า/ประกอบอาหารเข้าร่วมกัน
	บ่าย	- รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน
		- เดินทางกลับมายังศูนย์แพทย์แผนไทย
	เย็น	- อาหารว่าง/ก่อนกลับแวะศูนย์ OTOP เพื่อซื้อของที่ระลึก
		เดินทางกลับ โดยสวัสดิภาพชุมชนตำบลลานร่วม โบกมืออำลา

สิ่งที่ชุมชนตำบลบุพราหมณ์อย่างสื่อกับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

จากการอภิปรายของชุมชนตำบลบุพราหมณ์ที่ไปดูงานการท่องเที่ยวได้ข้อสรุปสิ่งที่อยากสื่อกับบุคคลที่มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวใน 4 ประเด็นได้แก่ 1) การเรียนรู้ 2) ความเพลิดเพลิน 3) ความสนุกสนาน และ 4) ความประทับใจ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 สิ่งที่ชุมชนตำบลบุพราหมณ์อย่างสื่อกับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

ประเด็น	อะไร	กิจกรรม
การเรียนรู้	- ป่าสาน - วัฒนธรรมประเพณี - บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	- การตั้งศูนย์การเรียนรู้ - สร้างเส้นทางศึกษาธรรมชาติ
ความเพลิดเพลิน	- สถานที่พัก - สถานที่ท่องเที่ยว	- พัฒนาโฮมสเตย์ - ปรับปรุงสถานที่ - จัดกลุ่มมัคค์ักุเทศ
สนุกสนาน	- การแสดงของชุมชน - การละเล่น	- จัดการแสดงของเยาวชน - การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว
ความประทับใจ	- ธรรมชาติ หอมอก อากาศ - ชุมชน - วัฒนธรรม - อาหาร - ตัวของคน	- ชมธรรมชาติ - อาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล - อธิษาศัยไมตรีของคนในชุมชน - ความมีน้ำใจ - การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวตำบลบุพราหมณ์

- 1) ตั้งคณะทำงาน (แกนนำ) / คณะกรรมการ
- 2) จัดประชุมชี้แจงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 3) ประชาสัมพันธ์โครงการผ่านสื่อ (วิทยุชุมชน/เสียงตามสาย)
- 4) ทำฐานข้อมูลและรายละเอียดของแต่ละเรื่อง
- 5) แกนนำ (คณะทำงาน) หาทีมงานของตนเอง
- 6) จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อเตรียมการเก็บข้อมูล
- 7) ประสานโรงเรียนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว
- 8) ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบุพราหมณ์กับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบุพราหมณ์

รายชื่อคณะกรรมการ

1. นายปัญญา ระโหฐาน	ประธาน
2. นางบุญจันทร์ ดากลาง	รองประธาน
3. นายรัชญา แสงสวรรค์	รองประธาน
4. นางอินทิรา เปลือกแค	เลขานุการ
5. นางปวีณา ขอมี่กลาง	เหรัญญิก
6. นายอำนาจ โพธิ์แก้ว	เลขานุการ/ประสานงาน/ประชาสัมพันธ์
7. นายบรรเจิด ร่วมทอง	ประชาสัมพันธ์
8. นางมณฑา ราชพิวัติ	ปฏิบัติ
9. นายถาวร วีรกุล	ปฏิบัติ
10. นายอ่อนศรี ลุนผง	กรรมการ
11. นายประเสริฐ ทองมา	กรรมการ
12. นายประชม นิมทอง	กรรมการ
13. นายไพฑูรย์ พูนเกษม	กรรมการ
14. นางปนัดดา หอมริน	กรรมการ
15. นายสุวัฒน์ กองธรรม	กรรมการ
16. นายบุญสม ปฐมพงศ์ราช	กรรมการ
17. นายกิตติพงษ์ หงษ์ทอง	กรรมการ
18. นายประมวล มาหาร	กรรมการ
19. นายสุขสันต์ ป็องหอม	กรรมการ
20. นายศักดิ์ ขอมี่กลาง	กรรมการ
21. นายเอกรินทร์ ทองมา	กรรมการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะที่ปรึกษา

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์

กำนันตำบลบุพราหมณ์

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทับลาน

ผู้อำนวยการโรงเรียนร่มเกล้า ปราจีนบุรี

หัวหน้าสถานีอนามัย

หัวหน้าอุทยานแห่งชาติทับลาน

ผู้บังคับการสถานีตำรวจภูธรวังขอนแดง

หัวหน้าชลประทาน

หัวหน้าพัฒนาที่ดินทับลาน

ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลบุพราหมณ์

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์ทุกหมู่

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์

วิจารณ์ผล

จากการศึกษาพบว่าตำบลบุพราหมณ์มีความพร้อมในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีหลากหลาย แต่ขาดความพร้อมด้านการจัดการ โดยต้องพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนให้มีศักยภาพในการรองรับหรือจัดการท่องเที่ยว และยังต้องทำความเข้าใจกับคนในชุมชนให้ชัดเจนว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนคืออะไร มีความสำคัญอย่างไร และคนในชุมชนจะร่วมกันเป็นเจ้าบ้านที่ดีได้อย่างไร อีกทั้งถ้าได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และทับลานจะทำให้ชุมชนนี้สามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากแหล่งทรัพยากรในการท่องเที่ยวทางธรรมชาติส่วนใหญ่อยู่ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และทับลานจึงต้องได้รับความยินยอมจากอุทยานเสียก่อน แต่ก็มีแนวโน้มที่ดีเนื่องจากนโยบายของอุทยานที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว แต่สิ่งที่ยังไม่ชัดเจนคือการแปลงนโยบายมาสู่การปฏิบัติที่ไม่มีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบุพราหมณ์จึงอาจพัฒนาเป็นรูปแบบใหม่ของการจัดการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติและชุมชนจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนอีกอย่างหนึ่งในระหว่างการทำวิจัยคือกลุ่มคนที่มีความสนใจในการจัดการท่องเที่ยวของตำบลบุพราหมณ์มีความตั้งใจจริงที่จะผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ได้โดยมุ่งหวังให้ผู้ที่ผ่านไปผ่านมาราบถึงสิ่งดีๆที่มีอยู่ในชุมชนตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดิ จังหวัดปราจีนบุรี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดิ จังหวัดปราจีนบุรี จากผลการศึกษารูปได้ดังนี้

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับตำบลบุพราหมณ์เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเช่น ป่าลาน อ่างเก็บน้ำทับลาน น้ำตกเหวนกกก น้ำตกบ่อทอง น้ำตกท่าวังผา เป็นต้น และกิจกรรมกลุ่มต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน เช่นกลุ่มทับลาน โฮมสเตย์ที่จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มแม่บ้านทับลานที่ผลิตผลิตภัณฑ์จากใบลาน ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้านที่เปิดดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรและการนวด ร่วมกับการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยการแสดงเชิงใบลานของกลุ่มเด็กและเยาวชน อาหารพื้นบ้านต่างๆที่ปรุงจากวัตถุดิบในท้องถิ่นตามฤดูกาล เช่น แกงเปรอะยอดตาน แกงส้มดอกดาหลา น้ำดาหลา แกงจืดเห็ด เป็นต้น นำมาให้นักท่องเที่ยวได้ชิม จากการระดมความคิดได้รูปแบบการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นอยู่ 3 รูปแบบได้แก่ รูปแบบการต้อนรับนักท่องเที่ยวใน 1 วัน(เช้า-เย็นกลับ) และรูปแบบการต้อนรับนักท่องเที่ยวใน 2 วัน 1 คืนมีแยกไปเป็นการท่องเที่ยวแบบเรียนรู้ในชุมชน และการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ โดยมีโปรแกรมการจัดการท่องเที่ยวดังนี้

1) จัดโปรแกรม 1 วัน (เช้า-เย็นกลับ)

10.00 น.	อาหารว่าง (รับรองด้วยน้ำสมุนไพร)	
10.00 - 12.00 น.	ศึกษาวงจรชีวิตของต้นลาน	
12.00 - 13.00 น.	รับประทานอาหารเที่ยง ณ ทับลานโฮมสเตย์	
13.00 - 14.00 น.	เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ณ ทับลานโฮมสเตย์	
14.00 - 14.15 น.	อาหารว่าง (แบบไทย) (ขนมเขี้ยว)	
14.15 - 16.00 น.	ชมการสาธิตกลุ่มอาชีพ	
	- กลุ่มใบลาน	} เลือก 1 โปรแกรม (ปฏิบัติ)
	- กลุ่มเทียนหอม	
	- จักสานไม้ไผ่	
	- สวัสดิการชุมชน	
16.00 น.	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ	
	(ชุมชนทับลานร่วมโบกมืออำลา)	

2) จัดโปรแกรม 2 วัน 1 คืน (การท่องเที่ยวแบบเรียนรู้)

วันที่ 1	10.00 – 10.30 น.	อาหารว่าง (น้ำสมุนไพร)	
	10.30 – 12.00 น.	ศึกษาชีวิตอันน้อยนิดของดินถ่าน	
	12.00 – 13.00 น.	ร่วมรับประทานอาหารกลางวัน	
	13.00 – 14.30 น.	เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	
	14.30 – 14.45 น.	อาหารว่าง	
	14.45 – 16.45 น.	เที่ยวชมธรรมชาติภูมังกรเขียว	
	16.45 – 18.00 น.	นวดแผนไทย (ศูนย์เรียนรู้)	
	18.00 – 19.00 น.	ร่วมรับประทานอาหารเย็น	
	19.00 – 21.00 น.	กิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม	
	21.00 เป็นต้นไป	เข้าพัก ณ ทับลาน โฮมสเตย์	
	วันที่ 2	7.00 – 8.00 น.	ร่วมรับประทานอาหารเช้า
		8.00 – 11.00 น.	- ชมวิถีชุมชนคนทับลานหรือศูนย์เรียนรู้พืชพลังงานทดแทน
		11.00 – 12.00 น.	ร่วมรับประทานอาหารกลางวัน
12.00 – 14.00 น.		จุดชมวิวด้านโตน	
14.00 เป็นต้นไป		เดินทางชมผลิตภัณฑ์จากใบลาน ณ ศูนย์ OTOP เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ(ชุมชนทับลานร่วมโบกมืออำลา)	

3) จัดโปรแกรม 2 วัน 1 คืน(การท่องเที่ยวตามธรรมชาติ)

วันที่ 1	10.00 น.	อาหารว่าง (น้ำสมุนไพร)
	10.30 – 11.00 น.	ชี้แจงเส้นทางและการปฏิบัติตัวในการศึกษาธรรมชาติ
	11.00 – 12.00 น.	ร่วมรับประทานอาหารกลางวัน
	12.00 น.	ออกเดินทาง - น้ำตกเหวนกกก/ ถ้ำค้างคาวหรือ - เหวหมาหอน
ช่วงเย็น	พักแรมกลางป่า + อาหารเย็น	
วันที่ 2	เช้า	- ชมธรรมชาติยามเช้า/ประกอบอาหารเช้าร่วมกัน
	บ่าย	- รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน - เดินทางกลับมายังศูนย์แพทย์แผนไทย - อาหารว่าง/ก่อนกลับแวะศูนย์ OTOP เพื่อซื้อของที่ระลึก
	เย็น	เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพชุมชนทับลานร่วมโบกมืออำลา

สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบุพราหมณ์ มีข้อสรุปดังนี้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบุพราหมณ์ต้องมีการเตรียมความพร้อม โดยมีการหาข้อมูลของชุมชนเพิ่มเติมเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการสื่อสารทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว และใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกันในตำบลเนื่องจากมีหลากหลายกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะจัดขึ้น นอกจากการจัดทำข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชัดเจนแล้ว ต้องมีการทำความเข้าใจกับประชาชนที่อยู่ในตำบลให้เข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และคนในชุมชนจะมีส่วนร่วมได้อย่างไร จะเป็นเจ้าบ้านที่ดีได้อย่างไร และจะแบ่งปันผลประโยชน์ให้ทั่วถึงได้อย่างไร และแนวทางการพัฒนาการทำงานร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และทับลาน องค์กรบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์ สำนักงานเกษตรอำเภอชาติพัฒนาจังหวัดปราจีนบุรี องค์กรบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรีต้องสร้างความเข้าใจร่วมกับองค์กรต่างๆเหล่านี้และหาทางประสานความร่วมมือกัน มีการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบุพราหมณ์ขึ้นมาเป็นผู้รับผิดชอบและขับเคลื่อนการทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้

บรรณานุกรม

- จิราภรณ์ ศรีวิเศษ. 2545. การศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2525. การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท. เอกสารประกอบการสัมมนา. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพมหานคร
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. มารู้อีกแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 18 (1) : 11-18.
- ปริศนา โกลละสุต. 2534. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน: ศึกษาเปรียบเทียบผู้เคยย้ายถิ่น และผู้ไม่เคยย้ายถิ่น. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- ภราเดช พยัควิเชียร. 2539. การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 2 (15) : 4-5.
- สมศักดิ์ แจ่มอุลิตร์รัตน์. 2542. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ : โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนา ศึกษาเฉพาะเกาะเต่า-นางยวน อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร.
- อุไรวรรณ เปี่ยมนิเวศน์. 2544. การจัดการด้านการสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเกษตร : กรณีศึกษา อ. บ้านแพ้ว จ. สมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.
- Boo, Elizabeth. 1991. Planning for ecotourism. Park 2 (3) : 4-8. อ้างถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. มารู้อีกแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 18 (1).
- Buckley, R.C. 1993. A Framework for Ecotourism Research. Proc LAWASIA 93. Columbo
- Commonwealth Department of Tourism. 1993. Tourism Australia's Passport to growth, A National Tourism Strategy (Implementation Progress Report Number 1). Canberra, Australia : Commonwealth of Australia. อ้างถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. มารู้อีกแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 18 (1).
- Gardner, T. and Mc Arther S. 1994. Guided Nature Based Tourism in Tasmania's Forests ; Trends constraints and implications. Tasmania : Forestry Tasmania. อ้างถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. มารู้อีกแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 18 (1).
- Murphy, P.E. 1985. Tourism : A community Approach. New York and London.

ภาคผนวก
บันทึกการประชุม ครั้งที่ 1
เวทีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ตำบลบุพราหมณ์ จังหวัดปราจีนบุรี
วันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2551
ณ บ้านเลขที่ 289 หมู่ 1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี

การพัฒนาโฮมสเตย์

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในตำบล

งานวิจัยแบบมีส่วนร่วม

ระยะที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น / แนวทาง

ระยะที่ 2 ใช้งบประมาณจาก สกว. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย)

ในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กลุ่มสถานโบราณ หมู่ 1 ก่อตั้งมาแล้วกว่า 25 ปี

กิจกรรมที่เคยทำ

- เคยทำงานวิจัยร่วมกับอาจารย์จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา เรื่องพัฒนาเครื่องดัมขัด
- โครงการหมู่บ้าน SMART VILLADGE
- เป็นที่ศึกษาดูงานของบุคคลภายนอก เช่น นักศึกษา เรื่องกลุ่มโฮมสเตย์ และงานจักรสาน

ปัญหาที่พบ

- ทำอย่างไรให้การสถานโบราณอยู่คู่กับตำบล

กลุ่มปลูกสบูดำ (พลังงานทดแทน)

- แก๊วกฤตพลังงานน้ำมัน มีการรวมตัวปลูกคืนสบูดำ
- จัดหาเมล็ดพันธุ์และปลูกเป็นแปลงสาธิต
- มีเครื่องบีบอัดน้ำมัน

กลุ่มออมทรัพย์ มีการดำเนินการมา 1 ปีกว่า

- มีคณะกรรมการจาก 10 หมู่บ้าน
- มีสมาชิก 637 ราย
- มีทุนหมุนเวียนประมาณ 200,000 บาท
- ขยายผลการให้สวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส
- พอช. เข้ามาสนับสนุนการทำกิจกรรม

กลุ่มแพทย์พื้นบ้าน ดำเนินการมาแล้ว 2 ปี

- มีสมาชิก 20 ราย
- บริการรักษาเบื้องต้น
- จัดเส้นทางในการเดินชมสมุนไพรหายาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กลุ่มเยาวชน

- มีสมาชิกประมาณ 40 คน
- อนุรักษ์วัฒนธรรมการแสดงนาฏศิลป์ท้องถิ่น การแข่งโขน
- มีกิจกรรมรักษาสิ่งแวดล้อม
- เยาวชนเป็นมัคคุเทศน์น้อยเพื่ออธิบายให้แก่นักท่องเที่ยว
- กิจกรรมการจัดดอกไม้

กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- กิจกรรมการท่องเที่ยว
- ให้ความรู้เกี่ยวกับดินแดน
- การใช้ประโยชน์จากดินแดน
- ผนวกกิจกรรมร่วมกับกลุ่มโฮมสเตย์

กลุ่มสมุนไพรพื้นบ้าน (ทำขนมไทย)

- ขนมกล้วย
- ขนมตาล
- กระยาสารท

กลุ่มหัตถกรรมทอเสื่อ

- ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2549

ปัญหาที่พบ

- บางฤดูหาวัตถุดิบยาก
- รายได้น้อยทำให้สมาชิกกลุ่มลดลง

กลุ่มเทียนหอม

- มีตลาดรองรับที่สวนจตุจักร

ปัญหาที่พบ

- ระยะเวลาหลังต้นทุนมีราคาสูงอันเนื่องมาจากค่าขนส่ง

กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- มีสมาชิก 5 คน
- จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวน้ำตกเหวนกกก (พื้นที่หมู่ 1)

กลุ่มจักสาน

- มีสมาชิก 20 คน
- สานแข่ง / สุ่ม

กลุ่มเลี้ยงโค-กระบือ

- คั่งขึ้นมาเพื่อการขยายพันธุ์

บันทึกการประชุม ครั้งที่ 2
เวทีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ตำบลบุพราหมณ์ จังหวัดปราจีนบุรี
วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ.2551
ณ ไร่ศรีล้อม บ้านเลขที่ 357 หมู่ 8 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมเวที

- 1.นางสาว ปวีณา ขอมีกกลาง 31 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านทับลาน โทร. 085-1488905
- 2.นางมลทา ราชศิริ 525 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านทับลาน โทร. 081-9960036
- 3.นางสายหยุด ทองมา 528 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านทับลาน โทร. 084-7541235
4. นายเอกรินทร์ ทองมา 528 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ ตัวแทนกลุ่มเยาวชน
5. นางสาวจรรุณันท์ เข็มชู 431 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ ตัวแทนกลุ่มเยาวชน
6. นางจรรยา อินทะปัญญา 501 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ ตัวแทนกลุ่มแพทย์แผนไทย โทร. 081-1758422
7. นายประทุม ฉิมทอง 104 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ ตัวแทนกลุ่มแพทย์แผนไทย โทร. 084-1540513
8. นายอ่อนศรี ลุนผง 507 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ ตัวแทนกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โทร. 087-8781570
9. นางสองเมือง พรหมภูษา 129 หมู่ 7 ตำบลบุพราหมณ์ ตัวแทนกลุ่มท่องเที่ยว โทร. 087-9406252
10. นายศราวดี เกลี้ยงพร้อม นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น (ผู้สังเกตการณ์) โทร. 084-0271237
11. นางบุญจันทร์ ดากลาง 289 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ กลุ่มตำบลโสมสเคย์ โทร. 081-7818857
12. นางปัทมา บุญเทียม 352 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ กลุ่มตำบลโสมสเคย์
13. นายพุด ศรีพงษ์ศ 57 หมู่ 7 ตำบลบุพราหมณ์ กลุ่มท่องเที่ยวน้ำตกบ่อทอง 085-2215245
14. ดร.แสวง รวบสูงเนิน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ADB-BCI project) 089-7119684
15. นายเสริม ประถมพรพรราช 44 หมู่ 8 ตำบลบุพราหมณ์ 086-8368247
16. นางปรอย ประถมพรพรราช 166 หมู่ 8 ตำบลบุพราหมณ์
17. นายปัญญา ระโหฐาน 357 หมู่ 8 ตำบลบุพราหมณ์ กลุ่มสบู่อำ 081-5775898
18. นายประมวล มาหาร 520 หมู่ 6 ตำบลบุพราหมณ์ กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติฯ 085-0736161
19. นายอนุสรณ์ อินทร์โก 42/10 หมู่ 1 อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี 083-5480093

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้านในตำบลบุพราหมณ์ครั้งที่ 2 มีสาระสำคัญดังนี้
สถานการณ์ในตำบล

ประชากรในตำบลบุพราหมณ์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรและหัตถกรรมร้อยละ 50 อีก ร้อยละ 50 ทำงานโรงงานอุตสาหกรรม ปัญหาที่พบในตำบล คือ ปัญหาด้านหนี้สินเป็นปัญหาที่สำคัญมาก อันเกิดจากการกู้เงินสหกรณ์ กองทุนหมู่บ้านและบัตรเครดิต ซึ่งเกิดจากการกู้เพื่อนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ เช่น ซื้อรถจักรยานยนต์ โทรศัพท์ มือถือ การกู้หนี้ยืมสินนี้ ด้านการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ เป็นปัญหาที่เกิดจากต้นทุนการผลิตทางการเกษตร รongลงมา คือราคาผลผลิตตกต่ำและความต้องการ ของตลาดลดลงทำให้สินค้าทางการเกษตรบางอย่างขายไม่ได้ ด้านสุขภาพอนามัย ของคนในตำบลพบว่า โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง

มีอัตราที่ลดลงอันเนื่องมาจากมีการคัดกรองและตรวจสุขภาพเป็นประจำ แต่ยังมีปัญหาโรคไข้เลือดออก และโรคมาราสี ซึ่งชาวบ้านให้ความสำคัญในการเฝ้าระวังอยู่ ปัญหาสังคม ได้แก่ คนในชุมชนยังขาดจิตอาสาที่ทำงานเพื่อชุมชน เยาวชนบางส่วนไม่ตั้งใจเรียน ทำให้เกิดผลการเรียน 0/ร/มส. ซึ่งส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนซึ่งจะไม่สามารถเรียนต่อในชั้น มัธยมศึกษาตอนปลายได้ เยาวชนบางส่วนมีความฟุ้งเฟ้อ มากขึ้น และยังพบอีกว่าเยาวชนไม่ให้ความสนใจ เรื่องการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีเยาวชนบางส่วนขับขีรถจักรยานยนต์ตามถนนในชุมชน ปัญหาสุขภาพคิด ยกพวกตีกัน เกิดให้เกิดความรำคาญกับคนทั่วไป ปัญหาที่เกิดขึ้น ระหว่างชาวบ้านและหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นขอพิพาทอยู่ในปัจจุบัน คือ ปัญหาการแบ่งเขตแนวอุทยานกับพื้นที่ทำกินของ คนในชุมชน หน่วยปลูกป่า และปัญหาการลักลอบตัดดูดิบโบราณ ซึ่งเป็นของป่าและผิดกฎหมาย ออกนอกพื้นที่เป็น จำนวนมากโดยเกิดจากกลุ่มนายทุนจากพื้นที่อื่น

ปัจจุบันทำให้ชุมชนเริ่มให้ความสำคัญเรื่องของการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยที่เริ่มจากผู้ นำ แต่ชุมชนร่วมทั้งผู้นำธรรมชาติมีแนวความคิดร่วมกัน ระหว่างปี 2549-2551 มีการปรับความเข้าใจได้พบปะพูดคุย ร่วมกัน ทำให้ชุมชนได้ให้ความสำคัญและมีความเข้าใจในแนวทางของการอนุรักษ์มากขึ้น มีการอนุรักษ์ประเพณี การรำ เซิ้งโบราณซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนภายในชุมชนกับต้นตอตั้งแต่แรกจนถึงเป็ผลิตภัณฑ์จากโบราณ การอนุรักษ์ แพทย์แผนไทยและสมุนไพรด้วยการถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลัง

เป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลนพพราหมณ์ ได้แก่

1. เพื่อสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน และเกิดความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน
2. เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
3. เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรรวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น
4. เพื่อสร้างชื่อเสียงให้หมู่บ้าน / ตำบล ให้เป็นที่รู้จักรวมทั้งเสนอของดี

ตารางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แหล่งท่องเที่ยว	จุดเด่น	คะแนน
น้ำตกเหวนกกก	มีความสูง, มีหลายชั้น, มีลานหิน, มีปูภูเขา (ปูหิน หรือ ปูฟาน), มีสมุนไพรรหายาก, ความเป็นธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์, นักท่องเที่ยวต้องเดินเท้า	4
น้ำตกบ่อทอง	ทางเข้าออกสะดวก, มีป่าไผ่, มีความสูง, มีปูภูเขา (ปูหิน หรือ ปูฟาน), ความเป็นธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์	6
OTOP ศูนย์บริการข้อมูลตำบล	ผลิตภัณฑ์จากโบราณ, ศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	11
โฮมสเตย์	ที่พักบริการนักท่องเที่ยว, ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	12
ถ้ำค้างคาว	ถ้ำขนาดใหญ่, ปากถ้ำมีลักษณะคล้ายประตูประอุโบสถ, ปากถ้ำมีน้ำตกหินปูน, สมุนไพรรหายาก (ป่าช้าแม่บด), เส้นทางมีโป่งช้าง, ขอนยางใหญ่, พูใหญ่	3
อ่างเก็บน้ำทับลาน	หน้าฝนมีหิ่งห้อย, ลานสไลด์เดอร์, มีไอหมอก (ไอโขนระดับ 7)	7
ดินยางใหญ่	ฝ่ายทคน้ำพุราหอนใน, วิถีดั้งเดิม การทำน้ำมันยาง งมหาย หาปลา	-
น้ำตกหมาหอน/แหงน	มีความสูงมาก, ด้านบนเป็นลานหินกว้างและเป็นจุดชมวิว	-
ศูนย์สมุนไพรร	ศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรรเบื้องต้น, บริการ(นวด อบ รักษา), เส้นทางเดินป่าดูตัวอย่าง สมุนไพรรกว่า 300 ชนิด ระยะทางไป-กลับ 2 กิโลเมตร	7
ป่าลาน	ให้ความรู้ด้านพรรณไม้ “ลาน” วงจรชีวิตลาน, การใช้ประโยชน์จากต้นลาน	7
คลองลำพญาธาร	ลัดน้ำ, เส้นทางเดินทัพทางเรือของพระเจ้าตากสินมหาราช (ประวัติศาสตร์)	2
เส้นทางศึกษาธรรมชาติ (ฝั่งเขาใหญ่) “จักรยานเสือภูเขา”	ศึกษาธรรมชาติ	2
เส้นทางศึกษาธรรมชาติ (ฝั่งทับลาน) “รถอีแต๋น”	ศึกษาธรรมชาติ	-

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พีรัชย์ กลุขชัย (ผู้นำเวที)

บททวนสถานการณ์ของตำบลพราหมณ์ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการจัดท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะอยากให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของสถานการณ์ของชุมชนกับเป้าหมายที่เราจะทำการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางร่วมกัน โดยการทำให้ตำบลกำหนดจุดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและค้นหาจุดเด่นจากแต่ละแห่งด้วยการระดมความคิดจากผู้เข้าร่วมเวที

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อ่อนศรี ลุนผง กล่าวถึงการเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ในตำบลยังไม่มี การเชื่อมโยงให้เป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ โดยแต่ละกลุ่มจะแยกเป็นหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบล มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่มีการเชื่อมโยงกัน มีการทำงานร่วมกัน ประสานงานกัน ยกตัวอย่างกลุ่มหมอพื้นบ้านที่มีการเชื่อมโยงกันถึงระดับจังหวัด

ปัญหาของชุมชนของท้องถิ่น กลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร ตัวอย่างเช่นกลุ่มหมอพื้นบ้านการสนับสนุนด้านงบประมาณยังขาดอยู่ทำให้การดำเนินงาน ดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป สมาชิกกลุ่ม อสม. ภายในชุมชนยังมีจิตอาสาน้อยอยู่ ซึ่งที่พบเห็น คือ สมาชิกบางคนยังคิดถึงเรื่องค่าตอบแทน นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านสุขภาพคือ โรคไข้เลือดออก รองลงมา คือ โรคไข้มาลาเลีย โรคความดันโลหิตสูงและเบาหวาน ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2550 มีการให้บริการตรวจสุขภาพให้เป็นประจำทุกเดือนทำให้จำนวนผู้ป่วยลดลง

ปวีณา ขอมีกกลาง กล่าวถึง ด้านเศรษฐกิจของชุมชนโดยภาพรวมพบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังสามารถช่วยเหลือตนเองได้คืออยู่ แต่ปัญหาที่กลุ่มจักสานกลัวและกังวลอยู่คือ การสืบทอดภูมิปัญญาด้านงานจักสานผลิตภัณฑ์จากใบลาน อันเนื่องมาจากเยาวชนส่วนใหญ่ออกไปเรียนหนังสือนอกพื้นที่ อีกทั้งมีแนวคิดที่ว่าทำอะไรที่จะให้อาชีพจักสานกับต้นลานอยู่คู่กันไปกับวิถีชุมชน รายได้ส่วนใหญ่ของคนบุพราหมณ์มาจากการทำการเกษตร ทำงานในโรงงาน อุตสาหกรรมและจักสาน (โรงเรียนมีการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการจักสานแก่ นักเรียนเพื่อเป็นการสืบทอด ภูมิปัญญาทำให้เยาวชนในพื้นที่ส่วนใหญ่สามารถทำได้) ปัญหาด้านอาชีพการทำการเกษตรยังพบปัญหาด้านต้นทุนที่สูงขึ้น ราคาผลผลิตตกต่ำ สินค้าล้นตลาด

ปัญหาด้านเศรษฐกิจพบว่า ปี 2548 – 2550 จะเห็นว่า การใช้จ่ายใช้สอยของใช้ที่ไม่จำเป็นจะสูง ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ปัญหาด้านหนี้สินต่อครัวเรือน เกิดจากการกู้เงินจากสหกรณ์ ซึ่งให้เกษตรกรสามารถกู้ ได้สูง ถึงรายละเอียด 200,000 บาท มีการกู้หนี้เพื่อมาใช้หนี้และชำระดอกเบี้ยโดยไม่ส่งคืน คนส่วนใหญ่กู้เงิน กองทุนหมู่บ้านและใช้ผิดวัตถุประสงค์ เช่น การซื้อตู้เย็น โทรศัทพ์มือถือ จักรยานยนต์ อันเป็นสาเหตุในการเกิด หนี้ที่สำคัญในช่วงนั้น การใช้เงินคว้นล่วงหน้า เช่น อีออน อีซีบาย ส่งผลให้ภาพรวมของสังคมในชุมชนมีความฟุ้ง เพื่อเยาวชน ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมากขึ้น

สถานการณ์ของเยาวชนในชุมชน ในโรงเรียนพบว่า มีนักเรียนบางส่วนไม่ตั้งใจเรียน ส่งผลให้เกิดการ ติด 0 / ร / มส ซึ่งพอจะมีชมรมต้นยังต้องตามไปแก้ไข เพื่อเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพราะจะไม่รับนักเรียนที่มีผลการเรียน 0 / ร / มส ทำให้เยาวชนบางส่วนไม่ได้เรียนต่อ เมื่อไม่ได้ไปโรงเรียนก็อยู่บ้าน บ้างก็ขับขีรถจักรยานยนต์ กวน ยกพวกตีกัน ซึ่งมีจำนวนไม่มากนักแต่มีการปฏิบัติกันบ่อย

ประมวล มาหาร กล่าวถึง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่า พบปัญหาตั้งแต่ประกาศเขตอุทยาน โดยเป็นปัญหาระหว่างหน่วยงานอนุรักษ์กับชาวบ้าน คืออุทยานมาประกาศเขตแนวทับซ้อนพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน โดยมี การแก้ปัญหาตั้งแต่ปี 2537 มีการรังวัดแนวเขตใหม่ ปี 2543 มีคณะกรรมการมาจากจังหวัด และกรมอุทยาน ในประกาศแนวเขตปี 2543 ห้ามมีการรุกกล้า โดยยึดมติคณะรัฐมนตรี ปี 2541 ให้ผู้ถือครองที่ดินเดิมในพื้นที่สามารถถือครองที่ดินได้ หากเป็นบุคคลที่เข้ามาใหม่ห้ามมีการจับจองพื้นที่ เพื่อการทำธุรกิจ ในเขตแนวอุทยานส่วนใหญ่ มีการจับกุมไล่เฉพาะชาวบ้านที่เข้ามาทำกินในเขตแนว นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการเก็บหาของป่า เช่น ใบลาน ในเขตอุทยานจะมีการจับกุม ยังมีปัญหาที่พบอีก คือการลักลอบ ดัดยอดลานในเขตอุทยานรวมกับการรับซื้อจากชาวบ้านโดยนายทุนกลุ่มหนึ่ง แล้วนำ ออกนอกพื้นที่ทำให้ชุมชน เกิดความกังวลเพราะยากในการจับกุม

โดยประมวล มาหาร ยังกล่าวถึงการได้เสนอกับโครงการที่ ปตท.สผ. ได้จัดกิจกรรมที่สำนักงานใหญ่เกี่ยวกับ การอนุรักษ์ป่าไม้ โดยได้เสนอโครงการการอนุรักษ์ป่าลานโดยชุมชนมีส่วนร่วม แต่ไม่ได้รับการสนับสนุน

เนื่องจากมีข้อขัดแย้งกับข้อกฎหมาย เจ้าหน้าที่ป่าไม้ทุกคนไม่กล้าที่จะลงมาแก้ปัญหาเพราะข้อกฎหมาย ซึ่งหากมีการร่วมกันดำเนินการ ระหว่างเจ้าหน้าที่และชาวบ้านจะได้หาทางออกร่วมกันได้

ส่วนเรื่องสถานการณ์การอนุรักษ์ของคนในท้องถิ่น ในปัจจุบันและย้อนหลังไปเมื่อ 3-4 ปี ชุมชนเริ่มมีความเข้าใจมากขึ้น เพราะมีการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมกัน ทำให้ชุมชนเริ่มเห็นความสำคัญและเกิดความหวงแหนในสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ จากการทำที่เราได้มีการพบปะพูดคุยกันบ่อย ๆ ทั้งชุมชน ผู้นำ ผู้นำธรรมชาติ ชาวบ้าน มีแนวความคิดร่วมกัน และเห็นประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตนเองอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ทำให้ เจ้าหน้าที่ป่าไม้และชาวบ้านเกิดความเข้าใจกันมากขึ้น

ลุงประชุม กล่าวถึงเรื่องภูมิปัญญาและประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่นว่า สถานการณ์ เรื่องหมอพั้นบ้าน หลังจากที่ถูกหลงลืมไปนานก็มีการฟื้นฟูโดยมีคนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอดทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม ในส่วนเรื่องของวัฒนธรรม มีเยาวชนรุ่นใหม่ ๆ ช่วยกันสืบสาน เช่น การฟ้อนรำเงี้ยวโบราณ มีการถ่ายทอดออกมาเป็นท่าทางในการทำผลิตภัณฑ์จากลาน ตั้งแต่เริ่ม จนถึงออกมาเป็นสินค้าจากลานซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่

นัดหมายครั้งต่อไป 10 มิถุนายน 2551 เวลา 09.30 น. ที่ ศูนย์ OTOB

หัวข้อพูดคุย

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน
2. กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ และการดำเนินการของกลุ่ม
3. ประเพณีวัฒนธรรม
4. วิถีชีวิตของชาวตำบลพราหมณ์

ดูงานนอกพื้นที่ จำนวน 30 คน จังหวัดอุบลราชธานี กรกฎาคม 2551 (ประมาณ 3 วัน)

บันทึกการประชุม ครั้งที่ 3
เวทีการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ตำบลบุพราหมณ์ จังหวัดปราจีนบุรี
วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2551
ณ ที่ตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านทับลาน ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมเวที

1. นายชัยญา แสงสวรรค์ 573 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โทร. 086-8320675
2. นายชยันต์ ขอมีกกลาง 693 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โทร. 083-1364027
3. นายประชุม ฉิมทอง 104 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ ตัวแทนกลุ่มแพทย์แผนไทย โทร. 084-1540513
4. นางสาว ปวีณา ขอมีกกลาง 31 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้าน ทับลาน โทร. 085-1488905
5. นางปัทมา บุญเทียม 352 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ กลุ่มทับลาน โสมสเคย์
6. นางสาวหยด ทองมา 528 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านทับลาน โทร. 084-7541235
7. นายชัยกุล ฤทธิมังกร หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โทร. 081- 7812100
8. นางบุญจันทร์ ดากกลาง 289 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ กลุ่มทับลานโสมสเคย์ โทร. 081-7818857
9. นายอ่อนศรี สุนพงษ์ 507 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ ตัวแทนกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โทร. 087-8781570
10. นางสาวนิภาพร พรหมภูษา 129 หมู่ 7 ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี
11. นางดาววัน อุดสำหรั่ง 125 หมู่ 7 ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดีจังหวัดปราจีนบุรี
12. นายประมวล มาหาร 520 หมู่ 6 ตำบลบุพราหมณ์ กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติฯ 085-0736161
13. นางจรรยา อินทะปัญญา 501 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ ตัวแทนกลุ่มแพทย์แผนไทย โทร. 081-1758422
14. นายสุจริต รักษาณี 501 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี โทร. 089-8313969
15. นางสาวอรุณันท์ เข็มชู 431 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ ตัวแทนกลุ่มเยาวชน
16. นายเอกรินทร์ ทองมา 528 หมู่ 1 ตำบลบุพราหมณ์ ตัวแทนกลุ่มเยาวชน
17. นายเกษม เทียงธรรม นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง โทร. 084-0716543
18. นายอนุสรณ์ อินทร์โก นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง 083-5480093
19. นายปารเมศ ชินอุดมพร นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 086-8820234
20. นายประพัฒน์ อธิปัญญาพงษ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 089-4782409
21. นายอาทิตย์ โชติวิริยวานิชย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 084-0212697
22. นางสาวกนกพร ศิริวิริยะสมบูรณ์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 089-0040389

23. นางสาวปัทมา สถาปนานนท์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง 086-6815905

แนวทางการพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวตำบลพราหมณ์

วันที่ 10 มิถุนายน 2551 ได้มีการจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดของชาวตำบลพราหมณ์
เพื่อการพัฒนากการท่องเที่ยว โดยมีหัวข้อการพูดคุยดังนี้

1. การรวมกลุ่มในตำบลพราหมณ์
2. อาหารพื้นบ้านในตำบลพราหมณ์
3. ปฏิทินกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมชาวตำบลพราหมณ์
4. การดูงานนอกสถานที่

จากเวทีแลกเปลี่ยนสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

กลุ่มในตำบลพราหมณ์

กลุ่ม	ก่อตั้ง	สมาชิก	กิจกรรม	ประเมินความพร้อม (10)
โฮมสเตย์	24 /10 /2549	7 หลัง	- ท่องเที่ยวชุมชนของ จ.ปราจีนบุรี - เรียนรู้ “เศรษฐกิจพอเพียง” - เรียนรู้ “ไม้ดอกไม้ประดับ” - เพาะเห็ด เลี้ยงปลา (อาชีพเสริม)	8 คะแนน - ขาดการประชาสัมพันธ์ - การบริหารจัดการ
OTOP (แม่บ้านตำบล)	14 /09 /2525	150 คน	- ถ่ายทอดงานจักสานโบราณ - จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากโบราณ	8 คะแนน - ชาวชนเข้าร่วมน้อย (มีทัศนคติที่น้อย) - ขาดห้องน้ำไว้บริการ
จักสาน หมู่ 7	00 /03 /2546	20 คน	- ท่อเดี่ยวจากดินกก - ผลิตภัณฑ์จากโบราณ	7 คะแนน - วัดดุสิตหายาก - กิจกรรมไม่ต่อเนื่อง
ศูนย์เรียนรู้ ภูมิปัญญา แพทย์พื้นบ้าน	18 /06 /2547	25 คน	- เรียนรู้ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน - รักษาโรคแผนไทย - เส้นทางศึกษาสมุนไพร - เชื่อมโยงกลุ่มแพทย์พื้นบ้าน	6 คะแนน - ขาดอุปกรณ์ (เครื่องอบสมุนไพร) - ขาดบุคลากร - การสนับสนุนงบประมาณ
สวัสดิการชุมชน	00 /06 /2549	590 คน (ปี 50)	- ออมวันละ 1 บาท (เกิด แก่ เจ็บ ตาย) - ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คนพิการ - สนับสนุนทุนการศึกษา	4 คะแนน - ชาวบ้านขาดความเข้าใจ - ความมั่นใจ, ความไว้วางใจ - คณะกรรมการมีน้อย
เด็กและเยาวชน	00 /00 /0000	20 คน	- รำเชิงโบราณ - จัดดอกไม้ จัดผ้าเวที/โต๊ะ - กิจกรรมช่วยเหลือสังคม	8 คะแนน - ขาดการสนับสนุน - ผู้สอน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กลุ่มในตำบลพราหมณ์ (ต่อ)

กลุ่ม	ก่อตั้ง	สมาชิก	กิจกรรม	ประเมินความพร้อม (10)
จักรสานไม้ไผ่	00 /00 /2535	20 คน	- ผลิตกัณฑ์ไม้ไผ่และหวาย - ให้ความรู้การจักรสาน - วิทยากรนอกพื้นที่	5 คะแนน - คนสนใจมีน้อย - ขาดการประชาสัมพันธ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	00/ 06 /2548	10 คน	- บริการท่องเที่ยวธรรมชาติ กางเต็นท์, เดินป่า - ให้ความรู้ป่าไม้ ค้นถ่าน ฯลฯ - อบรมเยาวชน - อนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้	6 คะแนน - ยังไม่เกิดกลุ่มในชุมชน
กลุ่มเทียนหอม	00/ 00/2549	10 คน	- ทำเทียนหอม	4 คะแนน - ขาดความพร้อมหลายด้าน

อาหารพื้นบ้านชาวตำบลพราหมณ์

ชื่ออาหาร	ส่วนประกอบ	แหล่งที่มา	ช่วงเก็บ	ประโยชน์
แกงเปรอะยอดถ่าน	- ยอดถ่าน - ใบหญ้านาง - ผักกูด - หน่อไม้	ในท้องถิ่น	ตลอดปี	ต้านมะเร็ง เคลือบกระเพาะ/ลำไส้ ละลายสารพิษเคลือบกระเพาะ ยาระบาย
แกงป่าขี้เหล็ก	- ขี้เหล็ก - หอยขม - ใบหญ้านาง	ในท้องถิ่น	ตลอดปี	ยาระบาย, หลับสบาย เปลือกหอยทำปูนเคี้ยวหมาก เคลือบกระเพาะ/ลำไส้
ปลาเผา	- ปลา	อ่างเก็บน้ำ	ตลอดปี	บำรุงสมอง
แกงเห็ดโคน	- เห็ดโคน	ภูเขา	ต้นฝน มิ.ย. ปลายฝน พ.ย.	
แกงเลียงเห็ดฟาง	- เห็ดถ่าน	ต้นถ่านที่ตายแล้ว	ต้นฝน มิ.ย.	
แกงส้มดอกคางคก น้ำคางคก	- ดอกคางคก	ในสวน	ตลอดปี	ยาระบาย, บำรุงเลือด
ลูกถ่านเชื่อม	- ลูกถ่าน	ในท้องถิ่น	มิ.ย.	
แกงเปรอะ	- ยอดหวาย - ข้าวหอมเตี้ย - ผักคั่ว	ในท้องถิ่น ในท้องถิ่น ในท้องถิ่น	ตลอดปี มิ.ย. - พ.ย. ตลอดปี	เจริญอาหาร แคลเซียมสูง
ผักกูด (ผัก ข่า คัม แกง)	- ผักกูด			
ผักหนาม (ผัก แกง)	- ผักหนาม	ริมคลองทั่วไป	ตลอดปี	
แกงส้มดอกโสน ขนมหอกโสน	- ดอกโสน	ในท้องถิ่น	ก.ค. - ก.ย.	
แกงบัวคว่ำบัวหงาย	- บัวคว่ำ	ในท้องถิ่น	พ.ย. - ธ.ค.	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปฏิทินกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมชาวตำบลบุพราหมณ์

เดือน	ประเพณี / วัฒนธรรม	วัฒนธรรมที่ต้องพลิกฟื้น
มกราคม	- ทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ - กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ	
กุมภาพันธ์	- เวียนเทียนวันมาฆบูชา - จดทะเบียนสมรสกลางภูผา (วันวาเลนไทน์)	
มีนาคม	-	
เมษายน	- ผ้าป่าประจำปี วันสงกรานต์ - ขนทรายเข้าวัด ก่อเจดีย์ทราย (1 วัน) - ฉลองพระทราย	- งานประจำปีวัดทับลาน - ทำบุญกลางบ้าน
พฤษภาคม	- เวียนเทียนวันวิสาขบูชา - พิธีไหว้ครู	
มิถุนายน	- คั้นลานสุป่า - ปล่อยปลาอ่าง	
กรกฎาคม	- ทำบุญวันเข้าพรรษา - ทอดผ้าป่า - ถือน้ำสวดมนต์	
สิงหาคม	- กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ - ทำบุญตักบาตร	
กันยายน		- กวนกระยาสามัคคี (วันสารทไทย)
ตุลาคม	- ปาฐกถาออกพรรษา - ตักบาตรเทโว - ถวายสังฆทาน	
พฤศจิกายน	“ พลิกฟื้นวิถีชีวิตชุมชนคนบุพราหมณ์ ” ณ ไร่ศรีล้อม - สู้ขวัญข้าว - ขอบมาข้าว - เกี่ยวข้าว - พัดข้าว - ลอยกระทง - ไหว้ครู / ครอบครุ (กลุ่มเยาวชนอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น)	
ธันวาคม	- กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ - ทำบุญตักบาตร	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กำหนดการ
การศึกษาดูงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวังอ้อ จังหวัดอุบลราชธานี
ระหว่างวันที่ 6-10 กรกฎาคม 2551

- 6 กรกฎาคม 2551 ออกเดินทางถึง หมู่บ้านชะจอม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
- 7 กรกฎาคม 2551 ศึกษาดูงาน กิจกรรมต่างๆของ Homestay ชะจอม
- 8 กรกฎาคม 2551 การศึกษาดูงานการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวังอ้อ
- 9 กรกฎาคม 2551 สรุบบทเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และวิเคราะห์แผนการทำงาน
- 10 กรกฎาคม 2551 เดินทางกลับถึง ตำบลบุพราหมณ์โดยสวัสดิภาพ

รายชื่อผู้เข้าร่วมศึกษาดูงาน ระหว่างวันที่ 6 – 10 กรกฎาคม 2550 ณ จังหวัดอุบลราชธานี

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ที่อยู่
1.	นายนพดล เสนากุล	โรงเรียนบ้านทับลาน ม.10 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
2.	นายสุวัฒน์ กองธรรม	171 ม.6 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
3.	ศ.ต.ท.เคชา วรรณมร	672 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
4.	นางสองเมือง พรหมภูษา	129 ม.7 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
5.	นางปรอย ประถมพรมราช	166 ม.8 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
6.	นางปนัดดา หอมรินทร์	14 ม.10 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
7.	นางบุญจันทร์ ดากกลาง	289 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
8.	นางสมจิตร แคนไธสม	289 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
9.	นางปัทมา บุญเทียม	352 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
10.	นางมลทา ราชสีหิว	525 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
11.	นางประหยัด สดใส	101 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
12.	นางสาวปวีณา ขอมี่กลาง	31 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
13.	นางประเสริฐ ทองมา	528 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
14.	นายบรรเจิด ร่วมทอง	โรงเรียนบ้านทับลาน ม.10 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
15.	นางสาวอินทิรา เปลือกแค	627 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
16.	นางสาวจรรุณันท์ เข็มชู	431 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
17.	ค.ญ.วีรยา นาคนิยม	31 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
18.	นายเอกรินทร์ ทองมา	528 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
19.	นายปัญญา ระโหลฐาน	357 ม.8 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
20.	นายอำนาจ โพธิ์แก้ว	215 ม.6 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายชื่อผู้เข้าร่วมศึกษาดูงาน ระหว่างวันที่ 6 – 10 กรกฎาคม 2550 ณ จังหวัดอุบลราชธานี

ที่	ชื่อ – นามสกุล	ที่อยู่
21.	นายไพฑูร พูลเกษม	422 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
22.	นายรัชฎญา แสงสวรรค์	573 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
23.	นายบุญสม ประดมพรมราช	166 ม.8 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
24.	นายกิตติคุณ หงส์ทอง	271/1 ม.4 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
25.	นางสายหยุด ทองมา	528 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
26.	นางจรรยา อินทะปัญญา	501 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
27.	นายอ่อนศรี ลุนผง	507 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
28.	นายประชุม จิมทอง	104 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
29.	นายพุด ศรีพงษ์ศ	57 ม.7 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
30.	นายเสริม ประดมพรมราช	166 ม.8 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
31.	นายชยันต์ ขอมีกกลาง	693 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
32.	นางสาวนิภาพร พรหมภูษา	129 ม.7 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
33.	นางดาวหวัน อุตสาห์เพียร	125 ม.7 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี
34.	นายสุจริต รัชชยาณี	501 ม.1 ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้